

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. Honours Part-I Examination, 2019

SANSKRIT
PAPER-SANA-II

Time Allotted: 4 Hours

Full Marks: 100

*The figures in the margin indicate full marks.
Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable.*

Unit-I
[Marks-20]

1. (a) What is *Rūpaka*? Name all the *Rūpaka*'s and show the characteristics features of *Nāṭaka*. 2+2+6
- OR
- What is पताकास्थान ? Discuss the varieties of it elaborately as stated by Viśvanātha. 2+8
- (b) Write explanatory notes on any *two* of the following: 5×2 = 10
मुखसन्धिः, उद्धात्यकः, चूलिका, कथा, प्रकरी।

Unit-II
[Marks-30]

2. (a) Discuss the general characteristics of *Vidūṣaka* in Sanskrit drama? Bring out the importance of *Vidūṣaka*'s role in the drama *Abhijñāna-Śakuntala*. 10
- OR
- (b) Narrate the fisherman-episode as found in the 5th Act of the drama *Abhijñāna-Śakuntala* and show the implication of it in further development of this Drama. 10
- OR
- (c) Discuss critically the statement 'उपमा कालिदासस्य' with apt illustrations from the text. 10
3. Translate into English or Bengali any *one* of the following verses. 5×1 = 5
- (a) ग्रीवाभङ्गाभिरामं मुहुरनुपतति स्यन्दने दत्तदृष्टिः
पश्चार्धेन प्रविष्टः शरपतनभयाद् भूयसा पूर्वकायम्।
दर्भैर्धावलीढैः क्षमविवृतमुखभ्रंशिभिः कीर्णवर्त्मा
पश्योदग्रप्लुतत्वाद् बियति बहुतरं स्तोकमुर्व्या प्रयाति॥

(b) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान्
पर्युत्सुको भवति यत् सुखितोऽपि जन्तुः।
तच्चेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्वं
भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि ॥

4. Explain in Sanskrit any **one** of the following: 8×1 = 8

(a) गच्छति पुरः शरीरं धावति पश्चादसंस्थितं चेतः।
चीनांशुकमिव केतोः प्रतिवातं नीयमानस्य ॥

(b) भवन्ति नम्रास्तरवः फलागमै-
र्नवाम्बुभिर्दूर-विलम्बिनो घनाः।
अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः
स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ॥

5. Name and expound the Samāsa in पश्चार्धेन in 3 (a) or प्रतिवातम् in 4 (a). 2

6. Render into Sanskrit in *Devanāgarī* script any **one** of the following: 5×1 = 5

(a) ईर्सासि-चुम्बिआइं भमरेहिं सुउमार-केसर-सिहाइं।
ओदंसअन्ति दअमाणा पमदाओ सिरीस-कुसुमाइं ॥

(b) जह कस्स वि पिण्ड-खज्जुरेहिं उद्वेजिदस्स तित्तिलीए,
अहिलासो भवे, तह इत्थिआ-रअण-परिभोइणो भवदो इअं अब्भत्थणा ।

Unit-III

[Marks-20]

7. (a) Discuss the source of the drama *Svapnavāsavadatta* and its deviations if any from the origin. 10

OR

(b) Enumerate the characteristic features of *Yougandharāyaṇa* as reflected in your text *Svapnavāsavadatta*. 10

8. Translate into Bengali or English any **one** of the following verses: 5×1 = 5

(a) तीर्थोदकानि समिधः कुसुमानि दर्भान्
स्वैरं वनादुपनयन्तु तपोधनानि।
धर्मप्रिया नृपसुता न हि धर्मपीडा-
मिच्छेत् तपस्विषु कुलग्रतमेतदस्याः ॥

- (b) किं वक्ष्यतीति हृदयं परिशङ्कितं मे
कन्या मयाप्यपहता न च रक्षिता सा।
भाग्यैश्चलैर्भहदवाप्तगुणोपधातः
पुत्रः पितुर्जनितरोष इवास्मि भीतः॥

9. Amplify in Sanskrit any **one** of the following:

5×1 = 5

- (a) चक्रारपंक्तिरिव गच्छति भाग्यपंक्तिः।
(b) न हि सिद्धवाक्यान्युत्क्रम्य गच्छति विधिः सुपरीक्षितानि।

Unit-IV

[Marks-30]

10.(a) Describe the character of *Rāma* as painted by Bhavabhūti in his drama *Uttararāmacarita* supporting your answer with quotations from your text. 12

OR

(b) 'कारुण्यं भवभूतिरेव तनुते'— Justify the statement to the reference of your prescribed drama *Uttararāmacarita*. 12

OR

(c) Give a brief sketch of Bhavabhūti's description of the *Daṇḍaka* forest. 12

11. Translate into English or Bengali any **two** of the following verses:

5×2 = 10

- (a) क्लिष्टो जनः किल जनैरनुरञ्जनीय—
स्तन्मे यदुक्तमशुभं च न तत्क्षमं ते।
नैसर्गिकी सुरभिनः कुसुमस्य सिद्धा
मूर्ध्नि स्थितिर्न चरणैरवताडनानि॥
- (b) वितरति गुरुः प्राज्ञे विद्यां यथैव तथा जडे
न तु खलु तयोर्ज्ञाने शक्तिं करोत्यपहन्ति वा।
भवति हि पुनर्भूयान् भेदः फलं प्रति तद्यथा
प्रभवति शुचिर्बिम्बग्राहे मणिर्न मृदादयः॥
- (c) हा हा धिक् परगृहवासदूषणं यद्
वैदेहयाः प्रशमितमद्भुतैरुपायैः।
एतत्तत् पुनरपि दैवदुर्विपाकाद्
आलर्क विषमिव सर्वतः प्रसृप्तम्॥

- (d) स्नेहात्सभाजयितुमेत्य दिनान्यभूनि
नीत्वोत्सवेन जनकोऽद्य गतो बिदेहान्।
देव्यास्ततो विमनसः परिसान्त्वनाय
धर्मासनाद् विशति वासगृहं नरेन्द्रः॥

12. Explain in Sanskrit any **one** of the following:

8×1 = 8

- (a) सर्वथा व्यवहर्तव्ये कुतो ह्यवचनीयता।
यथा स्त्रीणां तथा वाचां साधुत्वे दुर्जनो जनः॥
- (b) लौकिकानां हि साधूनामर्थं वागनुवर्तते।
ऋषीणां पुनराद्यानां वाचमर्थोऽनुधावति॥

— x —